

En samtidig Beretning om Guldhornsfundet ved Gallehus i 1639.

Ved **F. J. West.**

Om det første af de to mærkelige Guldhornsfund ved Gallehus i 1639 og 1734, haves Professor Ole Worms udførlige Beretning, der udkom paa Latin 1641¹⁾, og som den Forfatter, der senest har beskæftiget sig med disse Fund, Skoleinspektør P. Lauridsen, har gengivet paa Dansk i en noget sammentrængt Form²⁾. De to paa Tysk affattede Beretninger om Fundet i 1639 af T. Arnkiel³⁾ og Hilmar von Luthen⁴⁾, er nedskrevne mange Aar efter, at Begivenheden havde fundet Sted, hvorfor der ikke kan tillægges dem nogen Betydning i de Punkter, hvor de afviger fra Ole Worms' næsten samtidige Rødegørelse for de nærmere Omstændigheder ved Fundet. Der haves imidlertid endnu een samtidig Beretning om denne Begivenhed, en Beretning, som uagtet sin Kortfattedhed maa tillægges den aller største Betydning som Kilde, da den skriver sig fra selve Hovedpersonen, Kirsten Svendsdatter, der fandt Guldhornet⁵⁾. Ganske vist har hun neppe selv skrevet den nedenfor aftrykte Ansøgning, der er undertegnet med hendes Navn; men Koncipisten, rimeligvis en stedlig Tjenestemand, har dog sikkert ved Affattelsen af Brevet gengivet hendes mundtlige Udsagn saa nøjagtigt, som muligt.

I det hele stemmer de i Brevet meddelte Oplysninger med Ole Worms mere udførlige Beretning. Ifølge Brevet er Fundet sket Lørdag den 20. Juli 1639. Det er ogsaa paa denne Dag, Karen Svendsdatter ifølge Ole Worms Beretning bliver opmærksom paa Genstanden, om hun end først otte Dage senere graver den frem med Hænderne. Hornet blev draget frem af Jorden i flere Stykker. Hun har derefter først været i Tønder med Hornet, hvor hun viste det til fornemme Folk, og hvor hun lod det prøve og veje; det

¹⁾ De aureo serenissimi domini Christiani quinti Daniæ, Norvegiæ etc. electi principis cornu, Olai Wormii dissertatio. Hafniæ mdxli.

²⁾ Historiske og topografiske Oplysninger om Guldhornsfundene ved Gallehus. Af P. Lauridsen. Aarb. f. Nord. Oldkynd. og Hist. 1908. Særtryk S. 4—6.

³⁾ Gùlden-Horn 1639 bey Tundern gefunden etc. von M. Trogillo Arnkiel Probst u. Pastoren zu Apenrade. Kiel 1683, S. 1—3.

⁴⁾ Schleswig-Holsteinische Anzeigen 1761, S. 289—90.

⁵⁾ Ved en fornyet Gennemgang og Omordning af Danske Kancellis Arkiv har Underarkivar P. A. Heiberg fundet Ansøgningen og velvilligst gjort mig opmærksom paa dens Tilværelse, hvorfor jeg er ham Tak skyldig.

viste sig da at være af Guld og af en ikke ringe Vægt. Efter ældre dansk Ret tilkom Guld og Sølv, som blev fundet i Jorden, og som ingen vedkendte sig, det saakaldte *D a n e f æ*, Kongen. Det var Kirsten Svendsdatters Hensigt selv at overbringe Kongen den fundne Skat. Hun gik derfor til Møgeltønder Slot med Hornet for at skaffe sig fri Befordring til Glückstadt, hvor Kongen da opholdt sig. Uheldigvis var Skriveren paa Møgeltønder paa den Tid i København med sine Regnskaber, og Slotsherren paa Riberhus, Gregers Krabbe, som tillige var Lensmand i Møgeltønder, var heller ikke til Stede; men Ladefogeden skaffede hende en Vogn til Riberhus, hvor Skriveren sammesteds, Peder Børgesen, tog imod Hornet og lod Pigen tage hjem uden nærmere Besked.

Her standser Brevets Beretning. Resten findes hos Ole Worm, der fortæller, at Rygtet om det fundne Horn naaede til Kong Christian IV, som dengang opholdt sig i Glückstadt¹⁾, og han sendte da en Mand af prøvet Troskab for at undersøge det hele og bringe Hornet med tilbage. Kort efter modtog Kongen Hornet tilligemed en signeret Beretning om Fundet, og da Prins Christian (den udvalgte Konge) fandt særligt Behag i Hornet, skænkede Kongen med gavmildt Sind ham dette, for at han kunde gøre et Bæger deraf til Ære for Oldtiden og til Minde om Fundet; men efter sine Mænds Raad indskrænkede Prinsen sig til at lukke Hornets snevre Ende med en Guldknop' forsynet med hans Navnetræk, og saaledes kom det til at pryde hans Skænkebord. Senere tilkaldte han Pigen, som gav ham en mundtlig Beretning om Fundet og vendte hjem med en stor Hædersgave²⁾. Saa vidt Ole Worms Beretning. Med Hensyn til Tidspunktet for Karen Svendsdatters Ansøgning, som er udateret, bemærkes, at Skrivelsen bag paa bærer følgende Paategning: »Herom schall schriffuis til h. f. n:de printzen«. Paa den Tid, da Brevet blev modtaget i Danske Kancelli, har Kongen altsaa allerede faaet Hornet og skænket det til sin Søn, den udvalgte Konge, siden der skal skrives til ham desangaaende. I Danske Kancellis Registranter findes imidlertid ikke indført nogen Ekspedition i Sagen, skønt Brevet bærer yderligere Paategning om, at det er besvaret. Der staar nemlig: »Klartt. Jeg schreff til Giersdorff der om.« Hvem denne jeg er, har ikke kunnet oplyses. Man skulde nærmest tro, at det var Kansleren eller Oversekretæren i Danske Kancelli; men Skriften ligner hverken den den 1. Oktober 1639, efter tre Ugers Sygdom, afdøde Kanslers, Christian Friis' til Kragerup, eller Christian Thomesen Sehesteds, der i Maj 1640 blev Kongens Kansler, ikke heller den øverste

1) Kongen opholdt sig her i Juli, August og September Maaned, og tog først i Begyndelsen af Oktober Maaned 1639 til København.

2) P. Lauridsen, anf. St., Særtryk S. 6.

Sekretærs, Iver Vinds. Den Gersdorff, hvem der er skrevet til, er den senere Rigshofmester Joachim Gersdorff, som dengang var Hofjunker hos den udvalgte Prins Christian og Kammerjunker hos dennes Gemalinde, Magdalena Sibylla.

Den eneste Tidsbestemmelse, der indeholdes i Brevet, er Dagen for Fundet: Lørdagen før Apostelen Jacobi Dag [1639], hvilket bliver den 20. Juli, som angivet. Udtrykket »den 20. julij nest forleden« viser, at Brevet maa være skrevet inden den 20. Juli 1640.

Ydmyge supplication och bønlig begieringh fra Kirstin Schweusdatter aff Møgelthønder sogen och bierck vdi Rijberhus leheenn.
[1639—40]

Stormechtigste, høybaarne furste, allernaadigste herre och konningh, E: kongel: May:tt er vden thwiffell tilforne vnderdanigst bleffuen tilkiende giffuen, huorledis aff Guds sønderlig forsiønn och schickelse jeg fattige piige løffuerdagen for Jacobj apostolj dagh, war den 20. julij nest forleden, paa E: k: May:tts grundt och eigendomb vdi Mølthønder sogen och bierck haffuer funden nogle stycker guldt, tilsammen satt vdi ett stortt hornn eller luiddis¹⁾ lignelse. Och efftersom jeg som ett vngh och wforstandigt menniske vdi begyndelsen sielff icke wiiste, huadt jeg haffde funden, haffuer derfor først bracht dett thill Thønder, och som det der aff fornemme gottfolck bleff siet, probiret och befunden, att dett war guldt och ingen ringe materj, och dett icke heller aff nogen ringe weggt, haffuer jeg strax ført det derfra till Møgelthønder slaatt medt begiering, de paa E: May:tts wegne wille forschaffe mig frije wogne, jeg daa sielff (wwerdig) wille haffue bracht E: May:tt dett, som daa befandt sig till Glückstadt. Mens effterdj schriffueren paa Mølthønder paa dend thijdt war vdi Kiøbenhaffn medt sine regenschaber, och slotzherren paa Rijberhuss, welb: Gregers Krabbe, icke heller war tilstede, haffuer ladegaardtzfougden forschaffet mig enn wogen till Rijberhuss, huor schriffueren der samestedtz, Peder Byrgesen, haffuer annammedt alt, hues jeg der offuerandtworde, och jeg fattige piige wden nogen wijdere beskeden maatte faare hiemb och tilbage igien.

Och effterdj, allernaadigste herre och konningh, Gudt allermegtichste aff sin faderlich forsiønn och wilge haffuer vndt och giffuen mig fattige piige denn naade och lycke, at jeg (wuerdig) saadan stoer och ansehelig skatt (som vdi saa lang thijdt och mange aar haffuer liggedt skiuldt och forborgen vdi jorden) schulde finde, som aff mig icke ehr bleffuen fordiuldt, mens meget miere for huer mandt strax aabenbaredt och sijden mitt tilbørlig offrighedt tilkiende giffuedt.

¹⁾ ljud el. lud — Horn, Lur, Basun.

Ehr derforre till E: kongel: May:tt, min naadigste konningh och herre, min ydmygh och for Guds skyldt thienesteplichtig bönn och begieringh, effterdj jeg ehr enn fattig (dogh erlig) quindes personn, som indtedt haffuer eruedt effter mine foreldre andett endt ehre och redtlighedt, og hues jeg thill mine føde och vnderholding medt mine henders arbedt kandt forthienne, E: k: M: wjlle were och forbliffue min naadigste herre och konningh och derhøes for hues, som funden och offuerandtwordet er, medt enn ringe foræhringh effter E: k: M: egen wilge were mig behielpelig, at ieg derwedt E: k: May:tt, saa lenge jeg leffuer, kunde ihuekomme, och jeg dermed kunde komme till ett schamløs brødt och bieringh, och E: May:tt aff mig och mine effterkommere derwijdt kunde tackes, prijses och rømmes, huilckedt Gudt allermegtichste E: k: M: vdi saadan och andre lykkelige maader thusindtfoldt igien will erstatte och belønne hannom E: k: M: thill langwarendis sundhedt och lykkelig fredesombt regjmente euindeligen will haffue befalledt och E: May:tt naadigst suar ydmygeligen herpaa forwentendis.

Fabelen om admiral Cort Adeliers hollandske ekstraktion.

Af **S. H. Finne-Grønn.**

I Langebeks Collectanea nr. 186 (folio) i Det kgl. Bibliothek i Kjøbenhavn findes det testament over generaladmiral Cort Adeler, som ved hans ligbegjængelse blev oplæst fra prædikestolen i Holmens kirke 4. febr. 1676. Deri staar:

»A[nno] 1622 d. 16. Dec. natus est Breuigæ in Noruegia Patre D[omi]n[o] Seuerino Jensen Præfecto rei salinariæ sub Christiano IV Langesundia, quæ est sub Præfectura Bradsbergiana, Matre D[omi]n[a] Dorothea Nicolai F[ilia].«

Admiralens far var saaledes Søfren Jensen, dengang forvalter ved Langesunds saltverk og bosat i Brevik. Moderen var Dorthenielsdatter.

Flere danske forfattere anfører, at denne mand, Søfren Jensen, var en hollænder fra Hoorn ved Zuidersjøen, som af Christian IV blev indkaldt til saltverket¹⁾. Tyge Becker er maaske den første som meddeler det for offentligheden (Danske Saml. V), og senest gjentages det i den nye udgave af Salmonsens Konversations Leksikon (Adelaer), hvor dog ved indkaldelsen fra Holland forsigtigvis er tilføiet et »efter sigende«. Nogen hjemmel findes intetsteds anført.

---

1) Chr. Bruun: Curt Sivertsen Adelaer, 1871, s. 117.